

Secesija u Subotici i Segedinu

Subotica i Segedin

U srcu Panonske nizije, između Dunava i Tise, Budimpešte i Beograda, udaljeni jedva 50 km jedan od drugog, nalaze se dva grada i turistička centra - Subotica u Srbiji i Segedin u Mađarskoj.

Ova dva grada delila su iste vladare i istu sudbinu još od mongolskih osvajanja u srednjem veku i tokom duge otomanske vladavine. U XVIII veku, oba grada su od austrijskih vladara dobila status Slobodnog kraljevskog grada što je uslovalo njihov ubrzan razvoj u moderne srednjeevropske gradove. U okvirima Austrougarske monarhije, obnova Segedina posle Velike poplave krajem XIX veka, i nagla industrijalizacija Subotice nakon dolaska železnice – usloveli su i obeležili Suboticu i Segedin jedinstvenom, kitnjastom arhitekturom nastalom na prekretnici vekova. Tada, početkom XX veka, izgrađene su brojne palate, javni objekti i privatne kuće koje su stvorile novu sliku gradova i doprinele da Subotica i Segedin steknu današnji oblik.

Osim zajedniče istorije i zajedničkog nasleđa, Suboticu i Segedin spaja i jedinstvena kuhinja, kvalitetna vina i dobre rakije, ravničarski usporen ritam života i priroda bogata vodama: reka Tisa, jezero Palić i geotermalne vode. Ovi gradovi imaju sve što turiste sklone hedonizmu zanima ali ono što izdvaja ova dva grada je jedinstveno zajedničko kulturno nasleđe – atraktivna i dopadljiva arhitektura secesije.

O secesiji

Nova umetnost koja je na prekretnici XIX i XX veka nadahnuta zahuktalom industrijalizacijom, urbanizacijom i društvom koje se brzo menjalo, pobunila se protiv strogih kanona historicizma i vladajućeg ukusa. Zato, secesija inspiraciju nije tražila u prethodnim epohama i umetničkim stilovima već je ideje tražila u prirodi, njenim oblicima i strukturi. Secesija je ostavila sopstveni pečat na sve umetnosti i oblasti modernog života. Secesija nije samo umetnički stil - ona je stil života.

Osnovne odlike secesijske arhitekture su razuzdane, nesputane forme pune zaobljenih linija, valovitih poteza i neobične kombinacije boja. Naglašena asimetrija i upotreba novih materijala i novih građevinskih tehnika objektima su dali specifičnu plastičnost a prefinjena, nekad preterana, dekorativnost secesijskog ornamenta - razigranost. Geometrijski i biljni motivi kao i lik žene – postali su omiljeni motivi arhitekata širom Evrope.

Mada u biti internacionalna, u različitim sredinama ojačana nacionalnim osećajem iznedrila se u različitim oblicima. U Austriji je bila poznata kao Bečka secesija, u Nemačkoj kao Jugendstil, u Francuskoj i Belgiji kao Art Nuvo, u Engleskoj Modern Style, u Italiji Cvetni stil a na području Austrougarske – secesija.

Secesija u Subotici

Na prekretnici XIX i XX veka uzavrela dešavanja u Evropi na poljima umetnosti, nauke i života stigla su preko Budimpešte i do Subotice – koje su se tada nalazile u istoj državi. To je bio period

mira i ekonomskog napretka kada je Subotica bila u punom graditeljskom zamahu. Promene koje su stigle iz Evrope polako su se uvukle i u arhitekturu Subotice ali su se dalje razvijale u dva pravca, u dve struje. Dok se jedna struja okreće evropskim centrima kao što su Minhén, Beč, Pariz i London, druga dominantnija se okreće nacionalnoj, mađarskoj varijanti secesije. Mada je evropska brojnija, mađarska varijanta sa tek nekoliko primera, ali izuzetnih po lokaciji, veličini i nameni dominira gradom i doprinosi da Subotica ponese naziv grada secesije. To su, naravno, Gradska kuća, Sinagoga, palata Rajhl, banke...

Avangardni mađarski umetnici, po ugledu na svoje evropske kolege, smatrali su da industrijski razvoj vodi uništenju svega lepog te da umetnost treba uvesti u svakodnevni život oslanjajući se na narodno graditeljstvo i tradiciju i primenom lokalnih materijala. Tragajući za nacionalnim osobenostima, izučavajući narodno stvaralaštvo i narodno graditeljstvo, mađarska varijanta secesije je stvorila karakterističan i prepoznatljiv arhitektonski jezik.

Pored svih umeća, sposobnosti, saznanja i putovanja lokalnih arhitekata, tek je angažovanje autora iz Budimpešte ili drugih gradova donelo duh velegrada i nova strujanja u arhitekturi Subotice. Ovde treba spomenuti tandem Marcela Komora i Dežea Jakaba, Ferenc Rajhla, braću Vago, Pala Vadasa ali i lokalne arhitekate koji su to prihvatili kao što su Titus Mačkovic ili Mačaš Šalga.

Velika želja Subotičana i veliko nadahnuće graditelja, umetnika i zanatlija koji su podigli brojne secesijske građevine stvorili su dela, u Subotici i obližnjem Paliću, koja su i nakon jednog veka podjednako lepa, atraktivna i intrigantna.

Gradska kuća (Trg slobode 1)

Za razliku od mnogih evropskih gradova centrom Subotice ne dominira katedrala ili crkva već Gradska kuća. Svojom lokacijom, dimenzijama i kitnjastom arhitekturom mađarske varijante secesije, Gradska kuća je postala odrednica grada, centar i simbol Subotice.

Građena je između 1908. i 1910. a opremanje enterijera je završeno 1912. godine. Zauzima površinu od skoro 6000 m² sa 16.000m² korisne površine. Toranj je visok 76 metara, a vidikovac se nalazi na visini od 45,5 metara i sa njega se pruža nezaboravan pogled na Suboticu i njenu okolinu. Gradsku kuću su projektovali Marcel Komor i Deže Jakab, poznati budimpeštanski arhitekti.

Ona ima simetričnu osnovu sa četiri unutrašnja dvorišta i četiri ulaza. Na severnoj strani, gde se nalaze lepo uređen park i Plava Fontana je vestibil sa svečanim stepeništem u mermeru, koji vodi do prvog reprezentativnog sprata. Tu su nalaze tri većnice – Zelena i Žuta koje su koristili Veliki župan i Gradonačelnik i treća centralna, najveća i najlepša - svečana Velika većnica koja čini srce Gradske kuće. Ona se koristi za zasedanja Skupštine, koncerte, svadbe i važne skupove. Tu se nalazi šesnaest raskošnih vitraža treperavog kolorita čiji su autori Mikša Rot i slikar Šandor Nađ koji je autor šest vitraža koji se nalaze u bočnim apsidama a koji se smatraju izuzetnim umetničkim delom.

Gradska kuća savremeno koncipirana u skladu sa potrebama vremena i danas zadovoljava mnoge potrebe grada. U njoj se sada nalaze: kabinet Gradonačelnika, Gradska uprava i gradske službe, Istorijski arhiv, butici, banke.... Funkcionalnost i modernost, kao i sinteza različitih grana

umetnosti – arhitekture, slikarstva i primenjene umetnosti su verovatno najveće vrednosti ovog objekta ali ono što posetioce ostavlja bez daha je svakako njena bogata ornamentika.

Dekorativnost secesije, ovde je obogaćena romantičarskom notom mađarskog folklora kroz šare stilizovanih cvetova i cvetnog nakita od keramike i kovanog gvožđa. Izrezbareno drvo, mesingani okovi, svetiljke, keramičke eozinske pločice doprinose umetničkoj vrednosti i raskoši ovog jedinstvenog objekta.

Komor i Jakab

Arhitekti Marcel Komor (1868-1944) i Deže Jakab (1864-1932) 1897. godine su se udružili i otvorili projektantski biro u Budimpešti. Ovaj tandem je projektovao građevine širom Ugarske sve do kraja rata 1918. godine. Bili su učenici i sledbenici rodonačelnika mađarske varijante secesije - Edena Lehnera.

Marcel Komor je bio nosilac projekta, zadužen za koncepciju građevine, za organizaciju prostora, funkciju i konstrukciju, dok je Deže Jakab dizajnirao enterijer, projektovao sve do najsitnijih detalja.

Iako broj objekata koji su projektovani u Subotici nije bio velik, svaki od njih je kasnije postao simbol: Sinagoga, Trgovačka banka (danas Korzo 4), Gradska kuća i veliki kompleks objekata na Paliću - Vodotoranj, Velika terasa, Ženski štrand i Spomen česma.

Subotica, Trg Slobode 1, tel: +381 (0) 24 672 020

www.gradskimuzej.subotica.rs

Vreme posete: za individualne turiste: od utorka do petka u 12:00; za grupe: po najavi

Polazna tačka: Gradska suvenirnica (pored severnog ulaza)

Palata Ferenc Rajhla (Park Ferenc Rajhla 5)

Arhitekta Ferenc Rajhl je za svoj budući dom i projektantski biro izabrao jednu od najlepših lokacija u Subotici. Radeći za sebe i svoju dušu, odbacio je sve stege i šablone u projektovanju i stvorio zgradu kojoj se mnogi dive. Rajhlova palata je prvo što posetilac vidi kada vozom stigne u Suboticu i tada ona zadivi svojim oblikom, dekoracijom i zapljusne neobičnim koloritom.

Monumentalni ulaz na palati uvučen je u deo fasade koji predstavlja stilizovano, nadole okrenuto srce. Kapija od kovanog gvožđa takođe je u obliku srca. Dekoracija balkonske ograde, još raskošnija od one u prizemlju - nosi motiv stilizovanog srca. Motiv srca bilo da je izveden u keramici, murano mozaicima, od kovanog gvožđa, u duborezu ili štukaturi – uvek je predstavljen na nov i originalan način.

Rajhl je svoj dom izgradio 1904. godine u mađarskoj varijanti secesije inspirisanom folklornom umetnošću Erdelja, njenim jarko obojenim seoskim kućama, drvenim rezbarenim kapijama, motivima baštenskog cveća i naravno - srca.

Palata je bila funkcionalna i ugodna za život porodice. U prizemlju se nalazio arhitektonski biro Ferenc Rajhla a na spratu su se redale velika trpezarija sa zimskom baštom koja je služila i kao balska dvorana, muški salon za pušenje – uređen kao turska soba, ženski salon, spavaća soba, kupatilo, garderoba i dečija soba – avangardno za vreme u kome je građeno.

Rajhl nije dugo uživao u blagodetima svoga doma jer je bankrotirao svega 4 godine po useljenju,

a njegova palata sa nameštajem, skupocenim predmetima i umetničkim delima je prodana na licitaciji. Danas se ovde nalazi Galerija moderne umetnosti *Likovni susret* a u dvorištu palate je čuveni kafić. Levo od ulaza se nalazi Rajhlova najamna palata koja se gabaritom, dekoracijom i koloritom nadovezuje na stambenu palatu, mada je daleko skromnija.

Ferenc Rajhl

Ferenc Rajhl (1869-1960) je arhitekturu završio u Budimpešti a u Suboticu se doselio 1896. godine. Delimično povlađujući ukusu klijenata, svoje prve projekte nije izveo u stilu secesije. Iako na konkursima u Subotici nije imao sreće, projektovao je razne javne i privatne objekte: zgradu današnje Gradske biblioteke, zgradu Gimnazije, zgradu nekadašnje austougarske Banke (D. Tucovica 15) i mnoge druge.

Rajhl je bio *bon vivant*, uživao je u životu i ljubavi svoje porodice. Nemilice je trošio na putovanja, umetničke predmete, dragocene materijale za opremu svoje palate – što je bio jedan od razloga zbog čega je 1908. godine bankrotirao. Nakon toga je napustio Suboticu i četiri godine proveo u Segedinu da bi se nastanio u Pešti. Nastavio je da radi kao arhitekta, oporavio se od bankrotstva i do duboke starosti uživao u lepotama života i umetnosti.

Subotica, Park Ferenc Rajhla 5, +381(0)24 553 725, www.likovnisusret.rs

Radno vreme: ponedeljkom i subotom od 08:00 do 12:00, od utorka do petka od 08:00 do 18:00

Sinagoga (Trg sinagoge 6)

Subotička jevrejska zajednica preuzela je drugonagrađeni rad na segedinskom konkursu za izgradnju sinagoge i tako je Subotica dobila jednu od “najlepših Sinagoga u ovom delu Evrope” – kako subotičani vole da kažu. Sinagoga je podignuta 1902. godine prema projektima Marcela Komora i Dežea Jakaba. Pored umetničke i estetske vrednosti, ona je izuzetna i zbog toga što je jedina Sinagoga u Evropi koji nosi obeležja mađarske varijante secesije. Tipična za ovaj stil, floralna dekoracija u vidu paunovog pera, lale, stilizovane ruže ili ljiljana nalazi se kako na fasadama tako i u unutrašnjosti, na vitražima i oslikanim zidovima. Vitraži su izrađeni u peštanskom ateljeu Mikše Rota a fasadna dekoracija i crep u pečujskoj fabrici keramike Žolnai. Unutrašnji prostor, koncipiran kao šator, asocira na starozavetna vremena a blistava harmonija boja budi u vernicima je trebalo da pobudi osećanje radosti. Kod subotičke sinagoge treba naglasiti i avangardnost njene konstrukcije, sklad njene konstrukcije i dekoracije, prožimanje funkcije i forme.

Sinagoga je mogla da primi 1600 vernika, 850 muškaraca u prizemlju i 550 žena na galeriji. O njenoj veličini svedoče i podaci da je visina unutrašnjeg prostora 23 metra a raspon kupole 12,6 metara. Spoljna visina objekta je 40 metara.

Nakon Drugog svetskog rata, mali broj preživelih subotičkih Jevreja nije mogao ni da ispuni ni da održava ovaj objekat. Godine 1976., Sinagoga je prešla u ruke grada. Krajem osamdesetih godina prošlog veka u sinagogi su se održavale pozorišne predstave. Danas iako oronula, još uvek je raskošna i lepa. Poslednjih nekoliko decenija Sinagoga se polako renovira.

Subotica, Trg sinagoge 6, +381 (0) 24 533 797

www.sinagoga.rs

Vreme posete: od aprila do oktobra subotom od 10:00 do 14:00 ili tokom cele godine po najavi

Palata Mikše Demetera (Trg sinagoge 3)

Bivši vlasnici i stanari ove palate ostavili su značajan trag u zdravstvu, novinarstvu, preduzetništvu i umetnosti Subotice. Projekat za palatu 1906. godine je od braće Vago, Lasla i Jožefa - arhitekata iz Budimpešte poručio dr Mikša Demeter - lekar i svestrani intelektualac. Demeterova palata bila je jedna od prvih najamnih kuća sa elementima geometrijske bečke secesije u Subotici.

Kuća Mikše Demetera izuzetan je spoj funkcionalnog i umetnički oblikovanog prostora i za ono vreme sadržala je sve postojeće udobnosti. U prizemlju, desno od suvog ulaza u kuću, nalazile su se dve prodavnice a iza njih štamparija. Levo od ulaza bio je raskošan petosobni stan vlasnika i ordinacija, a na spratu još dva slična stana za izdavanje.

U ovoj palati se šest decenija nalazila štamparija a 2008. godine palata je obnovljena i od tada se na ovom mestu nalazi Gradski muzej Subotice.

Motiv ptica

Radove arhitekata braće Vago uvek krase motiv ptica, što se može videti i na ovoj zgradi. Najuočljiviji je na ogradi od kovanog gvožđa koja ukrašava terase gde su dve ptice okrenute jedna drugoj.

Subotica, Trg sinagoge 3, +381 (0) 24 672 020

www.gradskimuzej.subotica.rs

Radno vreme: utorak - petak od 10:00 do 20:00, subotom od 10:00 do 13:00

Palata Subotičke trgovačke banke (Korzo 4)

Ovu zgradu su u mađarskoj varijanti secesije, nakon sinagoge a pre Gradske kuće, 1907. godine projektovale Marcel Komor i Deže Jakab. Ona je nekada bila jedina banka u glavnoj ulici. Osim banke tu se nalazio restoran a na spratovima stanovi. Glavnu namenu ovog objekta možemo prepoznati u simbolima na fasadi: veverica – simbol vrednoće, košnica – simbol štedljivosti, sova – simbol mudrosti.

Fasada je savijena oko ugla, a sprat je ukrašen dekorativnom keramikom inspirisanom motivima folklorne umetnosti i reljefima izvedenim u kamenu, što je u arhitekturi Subotice i kod njenog štedljivog stanovništva bila prava retkost.

Na ovoj zgradi su prvi put u Subotici primenjene velike staklene površine umesto masivnog prizemlja. Ipak, najveća vrednost ove građevine je jednostavno u njenoj lepoti, u tome što je svaka boja, svaki detalj, svaki ornament promišljen i skladan.

Žolnai keramika

Secesijske građevine, naročito one mađarske varijante, bogato su ukrašavane keramikom koja je moderne i funkcionalne objekte oplemenjivala, činila ih humanim i toplim. Fabrika keramike „Žolnai“ iz Pečuja u Mađarskoj, vlasnika Mikloša Žolnaja a kasnije njegovog sina Vilmoša, osnovana je 1852. godine. Vilmoš Žolnai je lansirao nove vrste keramike i glazure. Pirogranitom,

koje je zajedničko ime za svu keramiku za spoljnu upotrebu koja podnosi velike oscilacije temperature, pokrivini su secesijski krovovi i ukrašene mnoge secesijske fasade u Subotici. U novije vreme, krajem XX veka, od Žolnai keramike su izrađene Zelena i Plava Fontana u centru grada.

Zahvaljujući specijalnom procesu za izradu porcelana stvorenom u Žolnai fabrici, stvoren je drugi novitet - eozin, glazura koju opisuju kao *svetlost zore*. Pločice i reljefi od eozina mogu se videti na svečanom stepeništu Gradske kuće.

Žolnai keramika položila je ispit kvaliteta jer ni posle jednog veka nije izgubila čari svog kolorita. Ona i danas privlači poglede bogatstvom i razigranošću oblika.

Gradska najamna palata (Branislava Nušića 2)

Gradska najamna palata je projektovana u duhu bečke secesije sa takvom kreativnošću da odudara od svih ostalih u gradu. Njen autor je arhitekta Pal Vadas koji je modenim konceptom, pojednostavljenim formama, konstrukcijom i izborom materijala oblikovao ovu estetski vrednu zgradu. Smirenost asketske, geometrijske secesije ublažena je ljudskim figurama na zlatnoj pozadini (ispod ugaonog tornja), nenametljivim mozaicima sa stilizovanim predstavama ptica (sa donje strane erкера) i maskama od kovanog gvozdā (iznad ulaznih vrata) - što je direktan uticaj bečkih slikara i arhitekata s prekretnice vekova.

Danas se u prizemlju ove zgrade nalazi poslastičarnica u kojoj vreme kao da je stalo i u kojoj se još uvek može osetiti duh starih dobrih vremena – belle époque.

Najamna palata Simeona Leovića (Park Ferenc Rajhla 11)

Secesija je zakoračila u Suboticu gradnjom Leovićeve palate 1893. godine. Neke od karakteristika ovog stila kao što su:

odbacivanje starih formi, proporcije prilagođene ljudima, asimetrija, novi materijali – mogu se pronaći na ovoj građevini. Arhitekti koji su projektovali zgradu bili su rodonačelnici nove umetnosti secesije, odnosno njene mađarske varijante. To su bili najpoznatiji mađarski arhitekta Eden Lehner i njegov saradnik Đula Partoš.

Najamne palate Šalamona Sonenberga (Đure Đakovića 3 i M. Korvina 10)

Obe palate su podignute 1910. godine po projektima Isidora Štrasburgera i Lajoša Gomboša. Objekat u ulici Đure Đakovića (danas Generalni konzulat Republike Mađarske) predstavlja jedan od najlepših primera mađarske varijante secesije. Rasplamsale boje biljnih motiva na dekorativnim elementima od Žolnai keramike imale su uzor u mađarskim folklornim motivima. Fasada druge palate izvedena je jednostavnije pod uticajem bečke secesije ali sa dekorativnim elementima mađarske secesije.

Palata hotela Zlatno jagnje (Korzo 3)

Fasadu zgrade hotela *Zlatno jagnje* iz 19. veka adaptirao je u stilu minhenske secesije - Jugendstila 1904. godine lokalni arhitekta Titus Mačković. Osamdesetih godina prošlog veka zgrada je srušena i podignuta nova po uzoru na staru. U ovoj zgradi nežnog izgleda dugo godina se nalazio Dom Vojske.

Palata Mađarske opšte kreditne banke (Trg republike 2)

Iako velikih dimenzija i na izuzetnoj lokaciji, zgrada nekadašnje banke u poređenju sa Gradskom kućom, velikim trgom i nekada monumentalnim pozorištem u čijoj blizini se nalazi – ostaje nezapažena. Banka je izgrađena 1911. godine u stilu geometrijske bečke secesije po projektu budimpeštanskog arhitekta Alfreda Hajoša.

Palata Jožefa Roznovskog (Štrosmajerova 22)

Palatu je projektovao subotički arhitekta Titus Mačković 1909. godine. Ovo je jedini dvospratni i jedini secesijeki objekat u celoj ulici. Fasada ove palate, kao i druge secesijske građevine koje je gradio Mačković, inspirisana je secesijom Beča i Darmštata ali ne direktno nego preko braće Vago, arhitekata iz Budimpešte.

Palata Dušana Stojkovića (Trg republike 10)

Iako je kuća projektovana još početkom XIX veka za njen danjašnji izgled zaslužan je arhitekta Geza Kocka. Iako je on bio najverniji predstavnik neorenesanse u Subotici, ovu fasadu je 1907. projektovao u stilu bečke secesije. Pored bogate secesijske ornamentike zanimljiv je erker na uglu zgrade koji je poduhvaćen velikom školjkom. Nakon renoviranja zgrada dobija novu funkciju i postaje ugostiteljski objekat.

Enterijer Papillon café-a (Dimitrija Tucovića 11)

U kombinaciji belgijskog artnuvo-a, jugendstila i mađarske secesije, autentičan i jedinstven ovaj post-secesijski enterijer nastao je 80-ih godina XX veka kada je u Evropi post-moderna bila na vrhuncu. Ovaj izuzetan enterijer odlikuje vrhunska majstorska izrada. U mnogim detaljima valovitih drvenih elemenata se mogu prepoznati motivi leptira po čemu je ovaj objekat dobio ime.

Palata Austrougarske banke (Dimitrija Tucovića 15)

Jednospratnu masivnu zgradu koja odaje utisak sigurnosti i stabilnosti projektovao je Ferenc Rajhl 1901. godine. Uticaj secesije na ovoj zgradi se može videti u mnoštvu dekorativnih elemenata kao što su ženska lica, glave Merkura, cvetova suncokreta, košnica, ključ i kvaka u obliku sfinge – koji su simbolično prenosili poruke o bogatstvu, sigurnosti i tajnosti uloga.

Secesija na Paliću

Palić, jezero i naselje istog imena, nalazi se 8 kilometara istočno od Subotice. Svoju slavu kao banja i mondensko letovaliste stekao je krajem XIX veka. Početkom XX veka posao proširenja i obnove banje bio je poveren arhitektima Marcelu Komoru i Dežeu Jakabu koji su u Subotici projektovali Gradsku kuću i sinagogu. Ansambl palićkih građevina koji pripadaju mađarskoj varijanti secesije „mladih” inspirisane narodnom umetnošću Erdelja, svečano je otvoren 1912. godine. To su Vodotoranj, Velika terasa, Ženski Štrand, Muzički paviljon i Spomen česma.

Svaka od ovih građevina je drugačija, shodno nameni ali u izboru materijala, konstrukciji i *palićkoj crvenoj boji* - one su ipak jedinstvene. Komor i Jakab su ideju povezivanja arhitekture i ambijenta Velikog parka doveli do savršenstva. Tako, odbacujući klasično nizanje građevina niz ulicu ili šetaliste pored kojih često prolazimo ali ne ulazimo ili ne primećujemo – ovde prolazimo kroz Vodotoranj i Veliku terasu. Primenom takvih prolaza, tremova i terasa izgubila se stroga podela na spoljni i unutrašnji prostor. Prožimanje prirode, arhitekture i enterijera verovatno je najveća vrednost ovih secesijskih građevina.

Svi ovi objekti postali su simboli Palića. Neobična arhitektura ovih građevina namenjenih odmoru i uživanju i posle više od sto godina privlače posetioce da svrate i da ih pogledaju.

Vodotoranj

Predstava pauna, na koji Vodotoranj oblikom podseća, je ranohrišćanski simbol vaskrsenja. On je izabran da predstavlja novi početak buduće banje.

Velika terasa

Projektovana kao višenamenski objekat i danas je zadržala sličnu funkciju. Na spratu se nalazila raskošna Balska dvorana. U prizemlju su bili restorani i poslastičarnica.

Ženski štrand

U vreme kad je štrand podignut važili su drugačiji društveni standardi. Žene su tada morale da se skrivaju od upitnih pogleda prolaznika dok su se kupale u jezeru.

Muzički paviljon

Najmanji secesijski objekat - Muzički paviljon, korišćen je i još uvek se koristi kao mesto za promenade koncerte.

Spomen česma

Spomen česma podignuta je u čast završetka gradnje secesijskih građevina na Paliću i ona je tačka fokusa na kom nam se završava pogled kad od Vodotornja krenemo ka jezeru.

Palićke vaze

Dve velike plave vaze od Žolnai keramike sa likom Vodenog boga koje stoje ispred dva hotela u Velikom parku, stigle su 1910. godine kao poklon vlasnika pečujске fabrike keramike Žolnai Paliću i Subotici.

Secesija u Somboru

Sombor je tipično ravničarsko mesto, gradić bogate kulture i jedan je od najzelenijih gradova u Srbiji. Nalazi se petnaestak kilometara istočno od Dunava i šezdesetak kilometara jugozapadno od Subotice odnosno sto kilometara od Segedina. Sa Suboticom i Segedinom deli u mnogo čemu zajedniču istoriju i bogato nasleđe.

Početak XX veka i dolazak secesije Sombor je dočekaao sa urbanistički i arhitektonski formiranim likom. Za razliku od Subotice i Segedina gde su kapitalni objekti po funkciji, lokaciji ili dimenzijama, izgrađeni u stilu secesije odredili lik grada - Sombor nema tako izuzetna ostvarenja. Ipak, može se pohvaliti brojnim zdanjima izgrađenim u ovom stilu. Za razliku od Subotice i Segedina gde preovlađuje dekorativnija, raskošnija varijanta mađarske secesije - u Somboru srećemo geometrijsku, umereniju i rasterećenu preteranog ukrašavanja.

Muzička škola (Venac Petra Bojovića 9)

Zgrada je podignuta 1906. godine, kao jednospratnica u stilu mađarske varijante secesije sa naglašenom floralnom dekoracijom, arhitekta Ernea Ferka. U ovom zdanju se preko pedeset godina nalazi Muzička škola.

Vajdingerova palata (Laze Kostića 5 i 7)

Ovu dvospratnu ugaonu secesijsku palatu projektovali su Bela Janski i Tibor Siveši, arhitekti iz Budimpešte. Sagrađena je 1909. godine. Zbog njene monumentalnosti i značaja vezanog za trgovinu žitom, Somborci su je neformalno prozvali *somborski Lojd*.

Singerova palata (Kralja Petra I 15)

Peštanski arhitekti Bela Janski i Tibor Siveši projektovali su ovu palatu u kojoj su bili fotografski studio, kafana i pred početak Drugog svetskog rata ugledna tekstilna prodavnica što je uslovalo i njenu današnju namenu.

Palata porodice Konjović (Kralja Petra I 10)

Palata je podignuta, u obliku potkovice, prema projektima Šandora Hercega 1912. godine u maniru geometrizovane bečke secesije. Čistotom linija i položajem naspram Velike crkve, dominira glavnom ulicom. Palatu je izgradio otac čuvenog somborskog slikara Milana Konjovića.

Bioskop Narodni (Kralja Petra I)

Somborac Ernest Bošnjak početkom XX veka želeo je da od Sombora napravi "fabriku pokretnih slika". Deo tog sna bila je zgrada bioskopa koju je na glavnom šetalištu projektovao je Elek Proeker 1914. godine u stilu secesije.

Turistički informativni centar

Sombor, Kralja Petra I 18, Srbija

tel: +381 (0)25 420 041

E-mail: info@visitsombor.org

www.visitsombor.org

Radno vreme: od ponedeljka do četvrtka od 08:00 do 15:00, petak i subota od 09:00 do 14:00

Put secesije

Put secesije započinje u nekadašnjem centru grada, obilaskom sinagoge, koja se smatra najlepšom u ovom delu Evrope. Nedaleko od nje je palata Mikše Demetera u kojoj se nalazi Gradski muzej. Kraći odmor je moguć u poslastičarnici u kojoj se još uvek može osetiti duh starih dobrih vremena – belle époque, a koja se nalazi u nekadašnjoj Gradskoj najamnoj palati. Sledi poseta Gradskoj kući, simbolu Subotice. Obilazi se Velika većnica i razgledaju koloritni vitraži. Put secesije se nastavlja duž ulice Korzo. Ovde bi pažnju trebalo obratiti na zgradu broj četiri, nekadašnju Trgovačku banku, koja se izdvaja svojom živopisnom ornamentikom. Put se završava obilaskom Rajhlove palate, biserom arhitekture secesije, u kojoj se danas nalazi Galerija moderne umetnosti *Likovni susret*.

Nakon obilaska Puta secesije u Subotici predlažemo ručak u nekom od restorana ili picerija u obližnjoj ulici Matije Korvina, kao okrepljenje pred odlazak i obilazak Puta secesije na Paliću.

Promenada Palićem započinje kod Vodotornja. Laganom šetnjom kroz Veliki park stiže se do neobične drvene građevine - Velike terase. Levo i desno od nje, mogu se videti dve čuvene Palićke vaze. Ispred Velike terase nalazi se Muzički paviljon i Spomen česma. Šetnjom uz obalu

jezera dolazi se do Ženskog štranda. Tu se obilazak završava uz preporuku osveženja u nekom od obližnjih čuvenih paličkih restorana i kafića.

TOP 10

SINAGOGA, Trg sinagoge 6
PALATA MIKŠE DEMETERA, Trg sinagoge 3
GRADSKA NAJAMNA PALATA, Branislava Nušića 2
GRADSKA KUĆA, Trg slobode 1
SUBOTIČKA TRGOVAČKA BANKA, Korzo 4
PALATA FERENCA RAJHLA, Park Fernca Rajhla 5
VODOTORANJ, Palić, Park heroja bb
VELIKA TERASA, Palić, Park heroja bb
MUZIČKI PAVILJON, Palić, Park heroja bb
ŽENSKI ŠTRAND, Palić, Obala Lajoša Vermeša bb

TOP 20

1. PALATA SIMEONA LEOVIĆA, Park Ferenc Rajhla 11
2. NAJAMNE PALATE S. SONNENBERGA, Đ. Đakovića 3 i M. Korvina 10
3. PALATA FERENCA RAJHLA, Park Fernca Rajhla 5
4. SUBOTIČKA TRGOVAČKA BANKA, Korzo 4
5. PALATA HOTELA *ZLATNO JAGNJE*, Korzo 3
6. GRADSKA NAJAMNA PALATA, Branislava Nušića 2
7. PALATA J. ROZNOFSKOG, Štrosmajerova 22
8. GRADSKA KUĆA, Trg republike 1
9. PALATA MAĐARSKE KREDITNE BANKE, Trg republike 2
10. PALATA DUŠANA STOJKOVIĆA, Trg republike 10
11. ENTERIJER PAPILLON CAFÉ-A, Dimitrija Tucovića 9
12. PALATA AUSTROUGARSKE BANKE, Dimitrija Tucovića 15
13. PALATA MIKŠE DEMETERA, Trg sinagoge 3
14. SINAGOGA, Trg sinagoge 6
15. VODOTORANJ, Park heroja bb
16. VELIKA TERASA, Park heroja bb
17. PLAVE VAZE, Park heroja bb
18. MUZIČKI PAVILJON, Park heroja bb
19. SPOMEN CESMA ,Obala Lajoša vermeša bb
20. ŽENSKI ŠTRAND, Obala Lajoša vermeša bb

Turističkih informativni centar

Trg slobode 1, 24000 Subotica, Srbija

tel: +381 (0) 24 670 350

E-mail: info@visitsubotica.rs

Skype: tic.subotica

Radno vreme: od ponedeljka do petka od 08:00 do 18:00, subotom od 09:00 do 13:00

Android aplikacija: [visitsubotica](#)

Secesija u Segedinu i Subotici

Secesija u Segedinu

Obnova Segedina, nakon velike poplave 1879. godine, definisala je današnji lik Segedina. Najveći broj starih građevina je tada srušen, a umesto njih su nikle nove palate. Tim povodom, na jednom od vitraža u segedinskoj Gradskoj kući zapisano je obećanje cara Franje Josipa: „Segedin će biti lepši nego što je bio“. Tako je i bilo. Početkom XX veka nastale su nove secesijske građevine su se ugnezdele unutar već formiranog gradskog jezgra.

U Segedinu kao i u Subotici, prepoznatljive su dve struje u arhitekturi secesije. Jedna struja koju su zastupali avangardni mađarski umetnici, po ugledu na svoje evropske kolege, smatrali su da industrijski razvoj vodi uništenju svega lepog te da umetnost treba uvesti u svakodnevni život oslanjajući se na narodno graditeljstvo i tradiciju primenom lokalnih materijala. Tragajući za nacionalnim osobenostima, izučavajući narodno stvaralaštvo i narodno graditeljstvo – stvoren je pravac secesije sa nacionalnim karakteristikama, mađarska varijanta secesije. Ona ne unosi samo novu estetiku, ona prodire u suštinu građevine. Prirodni motivi, motivi srca, lišća i cveta lale se isprepliću, teku po fasadnom platnu, utisnuti u malter, oblikovani najčešće u Žolnai keramici i terakoti ili isprepletani u kovanom gvožđu. Ovi motivi dalje teku i zavlače se u enterijer, pretočeni veštom rukom molera u razigrane prefinjene linije i boje po zidovima, dopunjeni keramičkim vegetabilnim detaljima, vitražima rasplamsalih boja i šara. Ni tu se ne zaustavljaju te ih vidimo izvedene u kovanom gvožđu, mesingu, u bakru, na mobilijaru, drvenom nameštaju, keramici.

Arhitekti druge struje stvorili su specifičnu arhitekturu inspirisanu evropskim uticajima. Čuvenog mađarskog arhitektu Ede Mađara, čije je stvaralaštvo odredilo izgled centra Segedina upoređuju sa, ne bez razloga, katalonskim i svetski poznatim arhitektom Gaudijem. Ovoj struji pripada i arhitekta Ferenc Rajhl, čija dela krasi i susednu Suboticu. Pored ove dvojice arhitekata koji su svoja najbolja i najbrojnija dela ostavila u Segedinu i mnogi drugi arhitekti, uglavnom iz Budimpešte, obeležili su ovaj grad. Spomenimo Lipot Baumhorna, projektanta Nove sinagoge, Edena Lehnara, Lajoša Ibla, Alfreda Hajoša i Erne Ferka.

Da li namerno, zato što leži na ušću dve reke ili slučajno, voda kao motiv ogleda se u arhitekturi Segedina kroz mnoštvo talasastih oblika i linija, motiva vodenih cvetova i atmosfere mističnih obala.

Rekova palata (Tisza Lajos krt. 56.)

Skulptorski oblikovana, valovitih zidova i maštovitih cvetnih ukrasa Rekova palata predstavlja jednu od najlepših secesijskih građevina u Mađarskoj. Trospratnu ugaonu kuću projektovao je za Ivana Reka i njegovu porodicu arhitekta Ede Mađar. Palata je sagrađena 1907. godine paralelno sa sličnim građevinama u značajnijim evropskim centrima. Ede Mađar bio je samo 29 godina kada je inženjer Rek od njega poručio projekat za porodičnu palatu verujući da će se Mađar mladalačkom strašću i energijom predati poslu. Tako je i bilo te je ovu izuzetnu palatu uz pomoć lokalnih umetnika i zanatlija završio za svega godinu i po dana.

Na spratovima palate nalazili su se momački stanovi za sinove i malo veći stanovi za Rekove ćerke. U prizemlju, na uglu, bio je restoran a u ostalim lokalima su bili zanatlije i trgovci. Levo od ulaza je bio Mađarev arhitektonski studio.

Smela, nova i bogata ornamentika, čiju simboliku tek treba otkriti – začuđuje čak i danas. Valoviti oblici fasade Rekové palate, kao kakav veliki reljef, pričaju nam priču o mitološki spokojnom predelu uz vodu. Ako se posmatrač bolje zagleda u zakrivljene oblike ugla zgrade u njemu može prepoznati pramac broda – što potkrepljuje priču o intrigantnom motivu vode. Stilizovani biljni motivi rascvetalih ljiljana i puzavica protežu se i na unutrašnjost i nastavljaju na stepeništu.

Stepenište, koje je prava umetnička bravura, po crtežima arhitekta Mađara izradio je segedinski zanatlija Pal Fekete i to je pravi primer, za secesiju tipične, sinteze umetnosti i zanatstva.

Rekova palata je odličan primer novog duha, novih ideja i novih rešenja. Nije preterano upoređenje ove palate, njene fasade i enterijera, sa delima katalonskog arhitekta Antonia Gaudija i njegovim čuvenim kućama Mila i Batljo u Barceloni.

Rekova palata odolela je ratovima i režimima i od 2007. godine kada je poslednji put renovirana u njoj se nalazi Regionalni umetnički centar. U njemu se priređuju razni kulturni programi i izložbe. U prizemlju palate nalazi se cafe-restoran, zanimljivo mesto za susrete u neobičnom secesijskom enterijeru.

REOK – Regionalni umetnički centar

Tisza Lajos krt. 56, Segedin, Mađarska

Tel: +36 (0) 62 471 411

info@reok.hu

www.reok.hu

Radno vreme galerije: od utorka do nedelje od 10:00 do 18:00

Radno vreme cafe-restorana: svaki dan od 10:00 do 23:00

Nova sinagoga (Jósika u. 10)

Nova sinagoga u Segedinu je impozantno zdanje koja već svojim dimenzijama zadivljuje posetioce. Visoka je 48,5 metara i može da primi 1340 osoba. Sinagogu je projektovao budimpeštanski arhitekta Lipot Baumhorn autor ukupno 22 sinagoge u Mađarskoj. Segedinska je podignuta 1903. godine i pripada mavarskoj varijanti secesije, tada popularnoj među graditeljima sinagoga u Evropi.

Najlepši deo sinagoge je unutrašnjost kupole koja simbolizuje Svet. Beskonačnost Sveta ovde je dočarana mnoštvom rasutih zvezda na kobaltno-plavoj staklenoj kupoli koja postepeno tamni prema vrhu. Sama kupola počiva na 24 stuba koji simbolizuju 24 sata u jednom danu. Iznad njih su prikazani bezbrojni cvetovi šipka koji simbolizuju veru. U samom vrhu kupole, nad ovim vegetabilnim ornamentima, nalazi se šestokraka Davidova zvezda optočena prikazom zlatnih sunčevih zraka. Kupola i vitraž sinagoge nastali su u čuvenoj radionici Mikše Rota.

Iznad oltarskog prostora se uzdiže mala kupola koja je pojednostavljena verzija velike kupole. Masivne bronzane minore-svećnjaci uokviruju oltarski prostor iza kog se nalaze velike orgulje. Minore-svećnjaci su napravljeni od bronzne a srednja dva su pozlaćena i optočena poludragim kamenjem. Završni kamen oltara napravljen je od mermera donešenog iz Jerusalima. Kako pre

sto godina, tako i danas segedinska sinagoga očarava i zadivljuje vernike i posetioce ovim neobičnim spojem pobožnosti i raskoši - tako tipičnoj za vreme s prekretnice vekova.

Sinagoga je renovirana 1989. godine. Danas je okružuje mali park i, na žalost, zaklanjaju stambeni objekti u okolini. U ulazu sinagoge se nalazi mala foto-izložba o sudbini sinagoge tokom Drugog svetskog rata.

Mikša Rot

Mikša Rot (1865-1944) bio je jedan od svetki priznatih umetnika izrade vitraža. Osnove zanata naučio je od svog oca a sam se usavršavao studirajući srednjevekovne vitraže. Veliki proboj u njegovoj karijeri je bila pobeda na konkursu za izradu vitraža koji će krasiti zgradu mađarskog Parlamenta. Nakon toga su usledile brojne druge porudžbine, između ostalih i za mnoga secesijska zdanja u Segedinu i Subotici. Ono što ga izdvaja kao majstora je specijalna tehnika izrade vitraža kada se umesto prostog slikanja na staklu, više slojeva stakla stavljaju jedno iza drugog da bi se postigao željeni efekat.

Segedin, Jósika u. 10

+36 (0) 62 423 849

www.zsinagoga.szeged.hu

Vreme posete: od 1. apr. do 30. sept., svaki dan osim subote od 10:00 do 12:00 i od 13:00 do 17:00;

od 1. okt. do 31. marta svaki dan od 9:00 do 14:00; Subotom zatvoreno.

Najamna palata Ungara i Majera (Kárász u. 16)

Trospratna ugaona najamna palata podignuta je 1911. godine i pripada poznoj secesiji. Za Benu Ungara i Arona Majera, ovu zgradu projektovao je čuveni arhitekta Ede Mađar. Zgrada dominira prometnim trgom u centru Segedina te su stoga u prizemlju, bez mnogo ornamentike i najavljujući premodernu, projektovani lokali sa velikim zastakljenim izlozima.

Unutrašnjost objekta, sa raskošnim stepeništem i tavanicom oslikanom secesijskim motivima, mnogo je bogatija. Fasada spratova kompleksnija je od prizemlja zgrade ali kruna svega je toranj na uglu. Toranj, vidljiv iz daleka, poznat je po limenim polugolim figurama gospođica koje se drže za ruke i plešu, čini nam se, nad celim gradom.

Kada je podignuta Ungareva i Majerova palata bila je druga najviša zgrada u Segedinu. Kompletno je renovirana 2000. godine i danas ima istu funkciju kao pre jednog veka.

Goldšmitova najamna palata (Tábor u. 4)

Goldšmitovu palatu projektovao je čuveni arhitekta Ede Mađar kao secesijski objekat. Podignuta je 1905. godine. Ova originalno dvospratna palata sa prodavnicama u prizemlju i stanovima na spratu, pedesetih godina prošlog veka preuređena je da bi se odgovorilo potrebama tog vremena za većim brojem funkcionalnih malih stanova. Tom prilikom je zgrada praktično ogoljena i uklonjeni su skoro svi dekorativni elementi sa fasada i balkona.

Začudo, u ulaznom hodniku Goldšmitove palate očuvani su originalni ukrasi. To su u gipsu izvedene razigrane figure devojaka koje svakom ko uđe nude cveće. Tipično za vreme secesije

one su prikazane u pokretu. Inspiracija za njih bile su čuvene francuske balerine tog doba. Idealizovane figure devojaka direktna su veza arhitekture Segedina sa evropskim simbolizmom i secesijom.

Ede Mađar

Ede Mađar (1877 - 1912), rođeni Segedinac, tokom studija arhitekture u Budimpešti putovao je u Belgiju i Francusku. Svojim evropskim iskustvom, mladošću, velikom energijom, odlučnošću, hrabrošću i talentom – suprotstavio se vladajućem učmalom ukusu i projektujući Rek palatu, Ungar-Majer palatu, Palatu reformatske crkve i Šefer palatu - povezo je Segedin sa Evropom. Umro je mlad izvršivši samoubistvo u 35. godini života. Iako je živeo kratko, Ede Mađar jedan je od najznačajnijih mađarskih arhitekata secesije.

Grofova palata (Tisza Lajos krt. 20)

Godine 1913. za svega 13 meseci na osnovu projekta Ferenc Rajhla podignuta je ova trospratna secesijska palata. Palata gleda na tri ulice, ima tri fasade, dva tornja i više balkona. Igra uvučenih i isturenih elemenata fasade, igra oblika i veličine prozora i raznovrsna dekoracije stvaraju razigranu formu građevine tipičnu za arhitekturu s prekretnice vekova. Valoviti obrisi zabata, bogati zlatni i plavi mozaici predstavljaju glavne ukrase na fasadi. Na fasadi se lako mogu uočiti motivi narodne ali i istočnjačke umetnosti.

Moderan enterijer i čelične stepenice sa ogradom od kovanog gvožđa bogato su ukrašeni secesijskim motivima. Majstorstvo izrade svakog detalja upotpunjuje raskoš Grofove najamne palate.

U prizemlju palate se nalaze prodavnice a na spratovima stanovi. Funkcija i izgled nije se menjala 100 godina od kada je podignuta ova izuzetna palata. Advokat Dr. Arpad Grof bio je na visokim položajima u gradu i bez novčanih problema. Naručujući ovu najamnu palatu imao je u vidu tip budućih klijenata: moderne profesionalne ljude od karijere koji mogu da priušte visoke stanarine – ljude novog doba.

Moricova kuća (Szent Mihály u. 9)

Projekat za izradu trospratne ugaone zgrade, u ime grada, od arhitekta Ferenc Rajhla poručio je Jožef Moric, poštanski službenik. Zgrada je izgrađena između 1910. i 1912. godine. Zanimljiva je svedena ornamentika od plave Žolnai keramike i ograde od kovanog gvožđa na balkonima. Tu je vidljiv motiv srca, često prisutan u Rajhlovim ostvarenjima.

Zgrada je nekada bila osvetljena gasnim lampama, a grejanje je bilo rešeno pomoću kaljevih peći – sve radi što komfornijih uslova za život prvih stanara ove kuće. Zajednički prostor u zgradi je bio oslikan secesijskim muralima. Uz velike i konforne stanove nalazile su se male sobe za posluhu. Pedesetih godina XX veka veliki stanovi su konfiskovani i od njih napravljeni manji za izdavanje. Tada su gipsani ornamenti na fasadi omalterisani i na taj način sakriveni. Murali su prefarbani a stepenište od kovanog gvožđa razmontirano.

Godine 2007. grad je prodao zgradu privatnim preduzimačima koji su je obnovili i danas je ona predstavlja jednu od lepših secesijskih građevina u Segedinu.

Reformatorska palata (Kálvin tér 2)

Secesijsku Reformatorsku palatu za Reformatorsku crkvenu opštinu projektovao je Ede Mađar. Palata je podignuta 1912. godine. U njoj su se nalazili stanovi za sveštenstvo i polaznike protestantske škole u Segedinu.

To je trospratna palata sa osnovom u obliku slova "v". Fasada je izrađena od kamena sa tek nekoliko ukrasnih elemenata. Balkon iznad glavnog ulaza ukrašen je kamenim statuama dece koja pevaju. Na fasadi koja je okrenuta ka Tisa Lajoš putu, nalazi se mozaik na kom je prikazan motiv setve a na fasadi koja gleda na Kalvinov trg je mozaik sa prikazom žetve. Palata je renovirana 1991. godine i u njoj se danas nalaze kancelarije i stanovi a u prizemlju prodavnice.

Za ovu palatu je vezana tragična priča o njenom arhitekti, Ede Mađaru. Dok je Mađar radio na nekoliko projekata i koordinasao njihovu izgradnju, zaljubio se u ženu svoga klijenta što je uslovalo i neke finansijske probleme. Mađar je pokušao da krene ispočetka ali odbijanje njegove žene da mu da razvod, dovelo ga je u, za njega, bezizlaznu situaciju. U ovoj kući, Ede Mađar je izvršio samoubistvo pucajući iz pištolja.

Dajčeva najamna palata (Dozsa u. 2)

Ova zgrada je najbolji primer mađarske varijante secesije u Segedinu. izgrađena je između 1900. i 1902. godine po projektu lokalnog arhitekta Mihalja Erdeljija. Fasadu i stepenište je projektovao budimpeštanski arhitekta Eden Lehner, rodonačelnik ovog pravca u arhitekturi secesije koja je inspiraciju našla u mađarskoj narodnoj umetnosti. Prirodni motivi, motivi srca, lišća i cveta lale se isprepliću, teku po fasadnom platnu, utisnuti u malter, oblikovani u Žolnai keramici i isprepletani u kovanom gvožđu i kao ukrasi na balkonima. Istraživači arhitekture secesije fasadu ove zgrade upoređuju sa sonatom zaleđenom u prostoru.

Eden Lehner (1845 – 1914)

Studirao je arhitekturu u Budimpešti a potom u Berlinu. Nakon završetka studija godinu dana je proveo u Italiji a kasnije je posetio Pariz i London. Tamo se upoznao sa Novom umetnošću. Jedno vreme je radio zajedno sa kolegom Đulom Partošem a tesno je sarađivao sa Vilmošem Žolnajem vlasnikom fabrike dekorativne keramike u Pečuju. Njegov najpoznatiji objekat je Muzej primenjenih umetnosti u Budimpešti.

Vodotoranj (Szent István tér)

Vodotoranj podignut 1904. godine ima odlike geometrijske secesije a projektovao ga je Silard Zelinski. Kao i kod mnogih drugih secesijskih građevina, ovde su po prvi put primenjene neke novine u graditeljstvu. Za konstrukciju vodotornja korišten je, što je za to vreme bilo avangardno, armirani beton. Takva konstrukcija omogućila je da vodotoranj bude velikih dimenzija odnosno da ima kapacitet od preko 1000 kubnih metara vode i da jarbol na vrhu bude visok skoro 55 metara. U vreme kad je podignut bio je najviši vodotoranj na svetu.

Nekadašnja Žitna pijaca na kojoj je vodotoranj podignut danas je lep park. Osim svoje originalne funkcije, renovirani vodotoranj je i turistička atrakcija jer posetioci mogu pogledati *Fukeovo klatno*, koje visi u sredini tornja a kojim se eksperimentalno dokazuje da se Zemlja okreće. Vodotoranj služi i kao vidikovac sa kog se pruža pogled na Segedin, reku Tisu i okolinu grada.

Segedin, Szent István tér
+36 (0) 62 558 842

Radno vreme: od 1. apr. do 31. okt. Od 10:00 do 16:00 i prve subote u mesecu; tokom trajanja Letnjih pozorišnih igara od 10:00 do 18:00; Grupe od 10 i više osoba uz predhodnu najavu mogu posetiti toranj i van radnog vremena;

Statua Pište Danka (Felső-Tiszaparti sétány)

Pišta Danko, rođeni Segedinac, komponovao je mnoge ciganske pesme koje su postale narodne a koje se i danas pevaju. Bio je i virtuoz na violini. Savremenici su mu zavideli na talentu i uspehu. Čuvena je bila njegova ljubav sa plavokosom i plavookom ženom mađarskog porekla što u to vreme nije nailazilo na odobravanja. Umro je mlad, u 45. godini. Odnela ga je bolest tog vremena - tuberkuloza. U pogrebnoj povorci svirao mu je ciganski orkestar od 100 violina.

Spomenik Pišti Danku, delo čuvenog arhitekta Ede Mađara iz 1912. godine, ima karakteristike secesije. Spomenik je izrađen od ružičasto-belog mermera i prikazuje Pištu Danko sa violinom pored grma divljih ruža.

Put secesije u Segedinu

Put secesije započinje obilaskom Ungareve i Majerove palate koja dominira glavnom trgovačkom ulicom. Nedaleko od nje je Reкова palata koju mnogi upoređuju sa najlepšim ostvarenjima evropske secesije. Enterijer ove palate jednako je intrigantan kao i njena fasada. Sledi poseta Novoj sinagogi sa nestvarnom staklenom kobaltno-plavom kupolom. Tri bloka dalje, nalazi se Goldšmitova palata u čiji ulaz treba obavezno zaviriti. Put secesije nastavlja se obilaskom Reformatorske palate za koju je vezana tužna priča o njenom arhitekti. Vodotoranj, sledeći na ovom putu secesije, zanimljiv je i zbog svog vidikovca. Moricova kuća, sledeća u nizu, odličan je primer kako staro secesijsko zdanje može nanovo da zasija. Praveći zamišljeni polukrug, stiže se do Grofove palate, neobičnog zdanja koji izlazi na tri ulice. Put secesije završava se ispred Dajčeve palate koju neki upoređuju sa *sonatom zaleđenom u prostoru* i statue legendarnog segedinskog muzičara Pište Dankoa.

1. Ungareva i Majerova palata (Kárász u. 16)
2. Reкова palata (Tisza Lajos krt. 56)
3. Nova sinagoga (Jósika u. 10)
4. Goldšmitova palata (Tábor u. 4)
5. Reformatorska palata (Kálvin tér 2)
6. Vodotoranj (Szent István tér)
7. Moricova kuća (Szent Mihály u. 9)
8. Grofova palata (Tisza Lajos krt. 20)
9. Dajčeva palata (Dozsa u. 2)
10. Statua Pište Dankoa (Felső-Tiszaparti sétány)

Put secesije Segedin (HU) – Palić (SR) – Subotica (SR) – Somor (SR)

Put secesije mikro-regije Segedin – Subotica, sa posetom Paliću i izletom u Sombor, tačno je 100 kilometara dug. Za obilazak ovog puta kao i uživanje ostalim čarima ove regije, njenoj

izvršnoj kuhinji, ljutim rakijama i kvalitetnim vinima, kupanju u banjama ili šetnji pored jezera – preporučujemo trodnevni program.

Svu potrebnu asistenciju za organizovanje individualnog ili grupnog obilaska pruži će vam Turistički informativni centri u Segedinu, Subotici i Somboru.

1. dan Segedin

1. Ungareva i Majerova palata (Kárász u. 16)
2. Reкова palata (Tisza Lajos krt. 56)
3. Nova sinagoga (Jósika u. 10)
4. Goldšmitova palata (Tábor u. 4)
5. Reformatorska palata (Kálvin tér 2)
6. Vodotoranj (Szent István tér)
7. Moricova kuća (Szent Mihály u. 9)
8. Grofova palata (Tisza Lajos krt. 20)
9. Dajčeva palata (Dozsa u. 2)
10. Statua Pište Dankoa (Felső-Tiszaparti sétány)

2. dan Palić i Subotica

1. Vodotoranj (Palić, Park heroja bb)
2. Velika terasa i Plave vaze (Palić, Park heroja bb)
3. Muzički paviljon i Spomen česma (Palić, Park heroja bb)
4. Ženski štrand (Palić, Obala L. Vermeša bb)
5. Sinagoga (Trg sinagoge 6)
6. Palata Mikše Demetera (Trg sinagoge 3)
7. Gradska najamna palata (Branislava Nušića 2)
8. Gradska kuća (Trg slobode 1)
9. Subotička trgovačka banka (Korzo 4)
10. Palata Ferenca Rajhla (Park Fernca Rajhla 5)

3. dan Sombor

1. Vajdingerova palata (Laze Kostića 5 i 7)
2. Muzička škola (Venac Petra Bojovića 9)
3. Singerova palata (Kralja Petra I 15)
4. Palata porodice Konjović (Kralja Petra I 10)
5. Narodni bioskop (Kralja Petra I)

TourInform

Dugonics tér, 6720 Segedin, Mađarska

Tel: +36 (0) 62 488 690

E-mail: szeged@tourinform.hu

<http://tip.szegedvaros.hu>

www.szeged.hu